

Zbyszko Melosik*

Recenzja: Bogusław Śliwerski, *Habilitacja: Diagnoza. Procedury. Etyka. Postulaty*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2017

Z pełnym przekonaniem rekomenduję czytelnikom książkę prof. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego *Habilitacja: Diagnoza. Procedury. Etyka. Postulaty*. Stanowi ona niezwykle wartościowe dzieło, którego aktualność i znaczenie nie podlega żadnej dyskusji. Prof. dr. hab. Bogusław Śliwerski jest jedną z najwybitniejszych postaci pedagogiki polskiej ostatnich dekad. Jego wkład w rozwój współczesnej polskiej refleksji edukacyjnej jest powszechnie uznany, a pozycja w środowisku pedagogów polskich (i nie tylko) – bardzo wysoka i niepodważalna. Liczne książki autorstwa Bogusława Śliwerskiego weszły do kanonu polskiej literatury w zakresie nauk o edukacji (i szerzej – nauk społecznych), a każda publikacja tego autora stanowiła wydarzenie naukowe i edytorskie. Książki Bogusława Śliwerskiego są bardzo popularne zarówno wśród naukowców, jak i młodzieży akademickiej; są czytane i cytowane. W omawianej monografii otwiera nieznanne pola badawcze, wprowadza nowe dyskursy, a jego narracje są odważne i interdyscyplinarne. Jest teoretykiem i badaczem światowego formatu.

Podkreślając wkład B. Śliwerskiego w rozwój współczesnej polskiej myśli pedagogicznej, trzeba też stwierdzić, iż zarówno jako teoretyk, jak i dydaktyk B. Śliwerski potrafi podejmować ryzyko publicznej konfrontacji z dogmatycznymi poglądami i pedagogiczną (oraz polityczną) ortodoksją. Trzeba zaznaczyć, iż B. Śliwerski nie ogranicza się w swoich przedsięwzięciach pedagogicznych do działalności naukowo-dydaktycznej na poziomie akademickim. Jest on jednym z tych nielicznych teoretyków wychowania, którzy z pełną świadomością i dużą determinacją podejmują wysiłki na rzecz praktycznego urzeczywistnienia nowych dyskursów edukacyjnych w praktyce edukacji polskiej.

Najnowsza książka Bogusława Śliwerskiego potwierdza jego nadzwyczajne kompetencje w zakresie prowadzenia dyskursu naukowego, ale także stanowi niezwykle wartościowe kompendium wiedzy dla młodych naukowców, wkraczają-

* Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

cych dopiero (zwykle po doktoracie) na drogę kariery naukowej. „Bohaterem” tego opracowania jest habilitacja jako przełomowy, wręcz zwrotny punkt w karierze akademickiej. Zdobyć tego stopnia naukowego pozwala na wejście w rolę tak zwanego „samodzielnego” pracownika nauki, podejmującego decyzje w sprawie awansów naukowych innych osób oraz mogącego prowadzić doktoraty. Wynik przewodu habilitacyjnego decyduje o przyszłej biografii i stanowi podsumowanie poprzedniej dekady działalności naukowca. Stąd logicznie, uzyskanie habilitacji jest dla doktorów niezwykle ważnym celem motywującym do działania, ale także wzbudzającym ogromne emocje.

Przeprowadzenie habilitacji ma swoje dwa ważne konteksty: merytoryczny i formalno-proceduralny. Ten pierwszy odnosi się do poziomu naukowego publikacji kandydata i jego wkładu w dyscyplinę nauki, którą uprawia. Ten drugi wyznaczony jest przez przepisy i procedury, które należy literalnie przestrzegać. Ustawodawca nie ułatwia przy tym „życia” ani kandydatom, ani radom wydziałów posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Obowiązujące i wyrażone w różnorodnych dokumentach prawnych (np. ustawie i rozporządzeniach) zasady są często nie do końca jasne i są też podatne na różne (niekiedy nawet sprzeczne ze sobą) interpretacje. Ustawodawca zmienia też procedury lub daje ich nową wykładnię. Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski jest od kilku już kadencji członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych – również w charakterze najpierw wiceprzewodniczącego, a potem przewodniczącego jej Sekcji Nauk Humanistycznych i Społecznych. Posiada ogromną wiedzę i doświadczenie w zakresie procedur, zasad i przepisów, regulujących różnorodne aspekty przewodu habilitacyjnego. Bardzo dobrze, że zechciał się on podzielić z czytelnikiem swoimi przemyśleniami, ale też wykładniami prawa w książce pt. HABILITACJA.

Powtórzę raz jeszcze: jest to książka znakomita. Omówione są w niej zarówno podstawy formalno-prawne przewodu habilitacyjnego, jak i konkretne działania, które kandydat powinien podjąć. Przedstawione są one w kontekście zarówno działań kandydatów, jak i rad wydziałów oraz Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych. Autor dostarcza nam w tym kontekście wiedzy bezcennej, bowiem wynikającej z konfrontacji przepisów prawa z bardzo skomplikowanej (niekiedy bardziej niż w prawie to założono) rzeczywistości społecznej. Na uwagę zasługują także proponowane przez niego zmiany i wprowadzenie nowych regulacji prawnych. Dostrzegam także w tej książce ważny wątek politologiczny. Oto z prowadzonych precyzyjnie, a jednocześnie bardzo komunikatywnych narracjach Bogusława Śliwerskiego wyłania się rekonstrukcja władzy ustawy czy rozporządzenia, które – wprowadzone w życie – tworzą dla ludzi i instytucji „nowy świat”, do którego muszą się dostosować. Biografie ludzi poprzez konieczność przystosowania się do „prawnej pajęczyny” są kanalizowane zgodnie z założeniami ustawodawcy. W sytuacji częstej zmiany przepisów (różnorodnych „nowelizacji”) kandydaci na doktorów habilitowanych muszą rekonstruować ową biografię w warunkach „zmiany zasad gry podczas gry”.

Warto przy tym dodać, że książkę przenika swoista życzliwość wobec potencjalnych (i aktualnych) habilitantów. Bogusław Śliwerski nie ukazuje habilitacji jako „zmory nocnej” czy „mąk Tantała”, względnie „miecza Damoklesa”. Stara się wykazać – i udaje mu się to – że utrzymanie przez kandydatów wysokich standardów oraz stosowanie procedur musi nieuchronnie przynieść sukces. Moja ocena prowadzonych przez Autora narracji jest więc bardzo wysoka. Znakomicie porusza się on po podejmowanej problematyce, a jego rozważania są bardzo dobrze uzasadnione, dając w swojej całości – w kontekście swoistej walki dyskursów – fascynujący obraz zagadnienia postawionego w tytule. Tekst książki napisany jest w sposób bardzo komunikatywny, jasnym językiem, a poszczególne wywody posiadają zawsze swoją wewnętrzną strukturę i logikę; wszystko to sprawia, że „dobrze się ją czyta”. Najnowsza książka Bogusława Śliwerskiego jest znakomita pod każdym względem, Stanowi ważny wkład Autora do naszej wiedzy o przemianach współczesnego szkolnictwa wyższego i kariery akademickiej.